

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

5 De speciebus infidelitas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

voluntatis non est cōsentus ad hoc, vt iste habeat opportuna ad sacra sua, vt in secundo casu accidit, sed sola scientia futuri vltus mali interuenit, apparebit quod malus vltus, qui sequetur, non est respectu sic vendentis voluntarius, ita vt sibi impetur, ac per hoc non est peccatum. Manifestatur autem hoc ex distinctione uolun-

opu operantur ex infidelitate, tunc peccant. Sicut enim habens fidem potest aliquod peccatum committere in actu, quem non refert ad fidei finem, uel uenialiter, uel etiam mortaliter peccando: ita et infidelis potest aliquem actum bonum facere, in eo quod non refert ad finem infidelitatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod uerbum illud est intelligendum, ut quia uita infidelium non potest esse sine peccato, cum peccata sine fide non tollantur: uel quia quicquid agunt ex infidelitate, peccatum est. Vnde ibidem subditur, quia omnis infideliter uiuens uel agens, uolenter peccat.

AD SECVNDVM dicendum, quod fides dirigit intentionem respectu finis ultimi supernaturalis: sed lumen etiam naturalis rationis potest dirigere intentionem respectu alicuius boni connaturalis.

AD TERTIVM dicendum, quod per infidelitatem non corrumpitur totaliter in fidelibus ratio naturalis, quin remaneat in eis aliqua ueri cognitio, per quam facere possunt aliquod opus de genere bonorum. De Cornelio tamen sciendum est, quod infidelis non erat: alioquin eius operatio accepta non fuisset Deo, cui sine fide nullus potest placere. Habebat autem fidem implicitam, non dum manifestata Euangelii ueritate. Vnde, ut eum in fide plenius in-

tem. Et quoniam species in genere mali simpliciter, non sunt species, sed priuationes specierum, sicut malum ipsum est priuatio generis, puta, boni moralis: ideo species uitiorum secundum corruptionem requisitorum, non sunt ueræ & proprie species uitiorum simpliciter, sed secundum quid, id est, in tali ordine. Illæ autem, quæ determinatæ sunt, simpliciter sunt species uitiorum. Et propterea sufficienter superius determinatum est de specifica diuersitate, & ad discretionem peccatorum sufficit illas certas species nosse. Hanc autem esse mentem auctoris in litera, ex eo patet, quod distinctio facta in corpore articuli de duplici diuersitate uitiorum, ad distinctionem factam in responsione ad primum, de duplici formali consistat pertinere. Nam omnis distinctio specifica penes formale articulum, ac per hoc duplex ordo diuersitatis specifica ipsius uitii penes duplex formale in peccato attendi debet. Ac per hoc certæ species uitiorum ex parte obiecti, infinitæ autem ex parte recessus, ponende sunt. Et ad hoc explicandum in corpore articuli, tractando de diuersitate uitii infinita, duo dicuntur. Primo, ly, ut a rectitudine uirtutis recedatur, ubi offendit, quod infinitas illa consistit in recessu a bono, ex qua parte peccata non habent ueram speciem: secundo testimonium Pythagoricorum, qui de malo simpliciter loquuntur.

ARTICVLVS V.

Utrum sint plures infidelitatis species.

AD QVINTVM sic proceditur.

VIDETUR, quod non sint plures infidelitatis species. Cum, in fides, & infidelitas sint contraria, oportet quod sint circa idem: sed formale obiectum fidei est ueritas prima, a qua habet ueritatem, licet multa materialiter credat. ergo etiam obiectum infidelitatis est ueritas prima. Eauerò quæ discredat infidelis, materialiter se habent in infidelitate: sed differentia secundum speciem non attenditur secundum principia materialia, sed secundum principia formalia, ergo infidelitatis non sunt diuersæ species, secundum diuersitatem eorum, in quibus infideles errant.

¶ 2. Præter. Infinitis modis potest aliquis a ueritate fidei deuiare. Si ergo secundum diuersitates errorum diuersæ species infidelitatis assignentur, uidetur sequi, quod sint infinitæ infidelitatis species: & ita huiusmodi species non sunt consideranda.

¶ 3. Præter. Idem non inuenitur in diuersis speciebus: sed contingit aliquem esse infidelem ex eo, quod errat circa diuersa, ergo diuersitas errorum non facit di-

malis simpliciter loquuntur. ¶ Et confirmatur hoc ex præcedenti lib. ubi dicimus, quod corruptio quorumcumque requisitorum ad uirtutem, ad idem uitium spectat, ad quod spectat obiectum, ut in quaest. 73. art. vlt. patet. Vbi etiam in responsione ad primum patet, quod species penes corruptionem requisitorum, sunt species mali simpliciter, & non species peccatorum.

¶ In eodem 5. artic. dubium occurrit de speciebus determinatis infidelitatis. Tum quia differentia assignata penes fidem susceptam, uel non, uidetur per accidens, seu materialis. Reniti enim temperantia, uel iustitia habita, uel non habita, eisdem rationis est, & per idem aliquis expellit a se susceptum, per quod resistit suscipiendo, ut patet in naturalibus: aqua enim per frigiditatem resistit primo, calide, & deinde susceptum repellit: & in moralibus. Auarus enim per tenacitatem resistit expensis suis, & per eandem penitet expendisse. Tum quia distinctio specifica infidelitatis debet penes obiectorum diuersitatem assignari: hic autem assignatur penes diuersam habitudinem ad oppositam uirtutem.

¶ Ad hoc dicitur, quod diuersitas specierum infidelitatis enumeratarum in litera, penes obiectum attenditur. Quod sic patet, cum actus fidei proprius sit assentire sententiæ ueræ &c. Infidelitatis autem dissentire contrarie, id est, sentire contrariam sententiam, & propterea infidelitas contrarie opponatur fidei: consequens est, ut species infidelitatis omnes in contrariam sententiam ferantur diuersimode. Et quia tam fides, quam infidelitas fit circa intellectum motum a uoluntate: ideo non secundum uarietatem contrariæ sententiæ absolute, sed secundum quod diuersimode uariantur, uoluntarie sentire contrariam sententiam, Secunda Secundæ S. Thomæ. D 3

Infra q. 1. art. 1. cor. & q. 94. art. 1. ad primum.

Super Quæstionis decime Articulum quintum.

IN art. 5. dubium occurrit de duplici ordine specierum uitiorum uitiorum, an in utroque ordine sit uera diuersitas specifica. Nam si distinguantur specie uitia secundum diuersitatem requisitorum ad uirtutem, non sufficienter determinatum est: si penes de diuersitate specifica uitiorum, & de uirtute ex obiectis: nec possent discerni species peccatorum, nisi singulariter indiuidua cernerentur. Si autem non sunt ueræ species, male dicitur, quod infinita uni opponuntur &c. Constat enim, quod de pluralitate specifica est sermo.

¶ Ad hoc dicitur, quod peccatum, ut prædictum fuit, est in duplici genere, scilicet mali simpliciter, & mali moralis, & propterea species eius dupliciter assignantur. Nam prout est in genere mali moralis, assignantur ei species determinatæ & certæ, & hæc sunt quæ in litera dicuntur attendi penes diuersam habitudinem ad uirtutem: prout autem sunt in genere mali simpliciter assignantur ei species infinitæ. Et hæc sunt quæ in litera dicuntur attendi penes corruptionem requisitorum ad uirtu-

rentiam, species infidelitatis sumuntur. Sunt in huiusmodi dissen-
suelum duo extrema, voluntarie sentire contrarium absolute: &
voluntarie sentire contrarium promissae & professae sententiae.
Et inter haec mediat voluntarie sentire contrarium quodammo-
do promissae & professae sententiae. Et primum quidem consti-
tuit infidelitatem Pa-

Cap. 4. par. 4.
à medio.

Arist. 2. Ethic.
c. 6 à medio,
tomo 5.

Is. 9. 19. aff.
3. & 4. Et q.
64. ar. 1. & q.
69. artic. 1. &
q. 99. artic. 1.

ganorum, secundum
Haereticorum, tertium
Iudaeorum. Et haec
distinctio fit in lite-
ra, ut patet inveni-
entem ad primi-
m, in qua diuer-
sas falsas sententias
conuertuntur modo
exposito, qui ex seq.
articulo auctoritate
habet.

¶ Ad primam ergo
obiectionem dicitur,
quod in equiuoco labo-
ramus. Nam argu-
mentum loquitur de
falsis sententiis, uel non fu-
scipere absolute for-
mam aliquam. Litera
autem loquitur de su-
scieptione professua:
haec autem variat speciem moris, ut patet.

¶ Ad secundam autem dicitur, quod sermones doctrinales fre-
quenter sunt a notioribus: & propterea auctor manifestam ha-
bitudinem ad uirtutem assignant pro differentia, non felle ab
effectibus differentias assignans. Nam ad diuersitatem senten-
tiarum professae, uel non professae, absolute uel quodammo-
do, sequitur diuersa illa habitudo ad uirtutem, sicut ad obie-
ctum excedens, uel diminutum sequitur diuersa habitudo
uirtutum ad uirtutem. Quamuis haec quae dicuntur de uirtuti-
bus & uitiis, possunt obiectione intelligi, sicut fides accipitur pro
re credita.

¶ In eodem 5. articulo est de differentia specificae ratione assi-
gnata in litera inter haereticum, & perfidiam Iudaicam: quia ha-
retici renuntiant fidei susceptae in manifestatione ueritatis: Iudei
autem fidei suscipiunt in figura. Cuius enim figura ut sic, & figurata
ueritas, ad eandem fidem spectent, & non differant nisi sicut im-
plicitum & explicitum, consequens est, quod reniti contra figu-
ram, & contra figuram manifestam, non differunt nisi sicut re-
niti contra aliquid explicitum, uel implicitum: sed hoc non uariat spe-
ciem moris, quia eiusdem rationis est laedere femina, & segetes,
quae implicite erant in feminibus, & contradicere principis, &
conclusionibus, quae implicite sunt in eis, licet differentia sit se-
cundum magis, & minus. Non ergo est bona ratio distinctionis
specificae assignata in litera.

¶ Ad euidenciam huius scito, quod differentia secundum expli-
citum, & implicitum potest ad diuersa referri. Et si referatur ad
id, quod dicit explicitum, uel implicitum esse, certum est, quod non
variant eius speciem, sicut nec actus, & potentia. Eiusdem enim
speciei est homo in potentia, & homo in actu: & similiter ueritas
una, & eadem implicita, & explicita. Si uero referatur ad ipsos
modos, seu res tales modos sibi uendicantes, sic uariatur species,
ut patet de principis, & conclusionibus, & habitibus eorum: & in
naturalibus de grani herba, & ipso grano. Propterea licet Euan-
gelium manifestatum, & obumbratum sit unum, & idem secun-
dum speciem, ipsum tamen secundum se, & illius figura, specie
differunt. Et licet fides antiquorum, & nostra sit eiusdem speciei
propter unitatem obiecti: infidelitas tamen opposita fidei expli-
cite Euangelij, & fidei implicitae eiusdem, sunt diuersarum ratio-
num: quia, ut in litera dicitur in responsione ad primum, aliter
uirtus fides, & aliter infidelitas illo uno obiecto fidei: nam fides
conuertitur ad illud, infidelitas auertitur ab illo. Et ideo illa
recipit meritum inde unitatem, haec non: sed ex ipsis diuersis sen-
tentis contrariis figurae, & ueritati aperta, ad quas infidelitas
conuertitur. Tam enim ostensum est, quod sunt diuersarum ratio-
num. Et ad obiecta in oppositum dicitur, quod figura ut sic, & fi-
guratum, sunt eiusdem rationis, referendo ad rem figuratam, non
autem ad modos habendi, propter quos diuersimode feruntur in
uoluntate uirtutisque professionis, sicut in extremum, & medium,
ut declaratum est. Nec obstat exemplum de feminibus, quia licet
herbae, & granum specie distinguantur, in ordine tamen ad
damnum laesi, non distinguuntur nisi secundum magis, & minus:
& secundum talem ordinem considerantur in moralibus. Nega-
re autem principia, & conclusiones, falsum est, quod sint euf-

dem rationis: quoniam distinguuntur negatione pro-
fessionis.

¶ In eodem quinto articulo dabitur occurrit, An
species infidelitatis sint aliae species. Et ratio dabitur
quia dicit, quod in generali possunt haec tres species assignari

tingit multipliciter. Et ideo unum
virtuti multa uitia opponuntur.
Diuersitas autem uirtutum, qua
uincitque uirtuti opponuntur,
potest considerari dupliciter.
Vno modo secundum diuer-
sam habitudinem ad uirtutem,
& secundum hoc determinatae
sunt quadam species uirtutum,
quae opponuntur uirtuti: sicut
uirtuti morali opponitur unum
uirtutum secundum excessum ad
uirtutem, & aliud uirtutum secun-
dum defectum a uirtute. Alio mo-
do potest considerari diuersitas
uirtutum oppositorum unum uirtu-
ti secundum corruptionem diuer-
sorum, quae ad uirtutem requiruntur,
& secundum hoc unum uirtuti,

multiplicationem sententiarum contrarium fidei
in litera tangitur, & penes primum non plures, penes
rentiae formales assignatae apparent, cum in multi-
tudo, nisi materialis (sentire enim contrarium haer-
fessi unum formale est, & sic de alijs) penes formam
infinitae species constituantur, quae non sunt tam
paucae diuersarum sententiarum secundum hanc
quisitionem ad integritatem fidei: ideoque primum
tres species simpliciter, & infinitas in genere ad
alias uideo.

¶ Ad primum ergo in oppositum dicitur, quod in
non dicitur ad praesentandum se a specialissimis, quod
de specialissimis est: sed ad denotandum modum
in his speciebus, & in alijs, quae attenduntur penes
nem requisitorum. Nam iste assignatur penes
dem corruptum in speciali. Alia enim species
gare, uerbum caro factum est, & alia. Nunciat
ne, & sic de alijs: sicut specie dicitur quod
negatur. Ille autem ad sententias in specie non
sed in generali sententiam fidei contrarium am-
professionem, uel non professionem esse, ut declaratum est
tun. Et hoc insinuat in generali.

¶ Ad secundam autem obiectionem dicitur, quod
professionis Euangelium, nisi qui Euangelium
tun, quod non fit nisi baptizatus in fide Ecclesiae
propterea Mahumetani, qui illud tantum, quod
Euangelio, & de lege Moysi uoluit suscipere, &
pliciter profitentur, sub infidelitate Paganorum
tun, nullo modo supradictorum, scilicet explicite
ra, suscipisse Euangelium dicitur in litera. Soli
di constituunt diuersitatem formalem suscipiendi
stunt autem ueram professionem fidei.

¶ In eodem articulo, in responsione ad primum, nota
uerba, quae dicuntur sibi de diuersitate uirtutum opponen-
ritati, unum & eadem uirtuti secundum diuersas
bona temporalia, & iterum secundum diuersas
ordinatas ad Deum licet forte exponi possent
cundum tamen planum literae sensum, monstrantur
multiplicandi illa uitia: & iuxta secundum modum
tun odium Dei, & accidia iuxta primum uero reliquiae
inuidia, discordia, contentio, ichima &c. de quibus
de charitate erit specialis sermo inferius.

¶ In eodem 5. articulo nota uirtutes solutionem in
ad tertium. Nam prima deseruit speciebus determi-
nitatis, in quarum qualibet contingit multos esse
latis, ad unum primum obiectum, a quo infidelitas
ciem: sicut econuerso in fide contingit esse multas
cunda autem deseruit speciebus infinitis in obiectis
tingat et eundem simul pluribus determinatis
latis irretiri, ut si de Christiano fiat Iudaeus, cuius
tionis fidei Euangelice post eius professionem
indaeice, ratione professionis iudaice corruptum
gellii. Et sufficiunt haec etiam pro 5. articulo.

puta, temperantia, vel fortitudini opponuntur infirma vitia, secundum quod in finibus modis contingit diuersas circumstantias virtutis corripit, vt a recitidine virtutis recedatur: vnde & Pythagorici * malum poluerunt infinitum. Sic ergo dicendum, quod si infidelitas attendatur circa comparationem ad fidem, diuersae sunt infidelitatis species, & numero determinatae. Cum enim peccatum infidelitatis consistat in renitendo fidei, hoc potest contingere dupliciter, quia aut renititur fidei nondum susceptae, & talis infidelitas est Paganorum, siue Gentilium: aut renititur fidei Christianae susceptae, vel in figura: & sic est infidelitas Iudaeorum, vel in ipsa manifestatione veritatis, & sic est infidelitas haereticorum. vnde in generali possunt assignari tres praedictae species infidelitatis. Si vero distinguantur infidelitatis species secundum errorem in diuersis, quae ad fidem pertinent, tunc non sunt determinatae infidelitatis species: Possunt enim errores in infinitum multiplicari, ut patet per Augustinum in lib. * de Haeresibus.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod formalis ratio alicuius peccati potest accipi dupliciter. Vno modo secundum intentionem peccantis: & secundum hoc id, ad quod conuertitur peccans, est formale obiectum peccati, & ex hoc diuersificantur eius species. Alio modo secundum rationem mali: & sic illud bonum, a quo receditur, est formale obiectum peccati: sed ex hac parte peccatum non habet speciem, immo est priuatio speciei. Sic ergo dicendum est, quod infidelitatis obiectum est veritas prima, sicut a qua receditur: sed formale eius obiectum, sicut ad quod conuertitur, est sententia falsa, quam sequitur. & ex hac parte eius species diuersificantur. Vnde sicut charitas est vna, quae inhaeret summo bono: sunt autem diuersa vitia charitati opposita, quae per conversionem ad diuersa bona temporalia recedunt ab uno summo bono, & iterum secundum diuersas habitudines inordinatas ad Deum: sic etiam fides est vna virtus ex hoc, quod adheret uni primae veritati. Sed infidelitatis species sunt multae ex hoc, quod infideles diuersas, & falsas sententias sequuntur.

AD SECVNDVM dicendum, quod obiectio illa procedit de distinctione specierum infidelitatis secundum diuersa, in quibus erratur.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut fides est vna, quia multa credit in ordine ad unum: ita infidelitas potest esse vna, etiam si in multis erret, in quantum omnia habent ordinem ad unum. Nihil tamen prohibet hominem in diuersis infidelitatis speciebus errare: sicut etiam potest unus homo diuersis vitiis subiacere, & diuersis corporalibus morbis.

ARTICVLVS VI.

Utrum infidelitas Gentilium, seu Paganorum sit ceteris grauior.

E

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod infidelitas Gentilium, siue Paganorum sit grauior ceteris. Sicut enim corporalis morbus tanto est grauior, quanto salutis principalioris membri magis contrariatur, ita peccatum tanto uidetur esse grauius, quanto contrariatur ei, quod est principalius in uirtute: sed principalius in fide est fides unitatis diuinae, a qua deficient Gentiles multitudinem deorum credentes. ergo infidelitas eorum est grauiissima.

¶ 2. Praet. Inter haereticos tanto haeresis aliquorum detestabilior est, quanto in pluribus, & principalio-

ribus veritati fidei contradicunt: sicut haeresis Arrii, qui separauit diuinitatem, detestabilior fuit, quam haeresis Nestorij, qui separauit humanitatem Christi a persona filij Dei: sed Gentiles in pluribus, & principalioribus recedunt a fide, quam Iudaei, & haeretici, quia omnino nihil de fide recipiunt. ergo eorum infidelitas est grauiissima.

¶ 3. Praeterea. Omne bonum, est diminutiuum mali: sed aliquod bonum est in Iudaeis, quia confitentur vetus testamentum esse a Deo. Bonum etiam est in haereticis: quia venerantur nouum testamentum. ergo minus peccant quam Gentiles, qui vtrumque testamentum detestantur.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. Pet. 2. Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitiae, quam post cognitionem retrorsum conuerti: sed Gentiles non cognouerunt viam iustitiae: haeretici autem & Iudaei aequaliter cognoscentes, deseruerunt. ergo eorum peccatum est grauius.

RESPON. Dicendum, quod in infidelitate, sicut dictum est * duo possunt considerari, quorum vnum est comparatio eius ad fidem, & ex hac parte aliquis grauius contra fidem peccat, qui fidei renititur susceptae, quam qui renititur fidei nondum susceptae: sicut grauius peccat qui non implet, quod promissit, quam si non impleat quod nunquam promissit. Et secundum hoc infidelitas haereticorum, qui profiterentur fidem Euangelij, & ei renituntur, eam corruptentes, grauius peccant, quam Iudaei, qui fide Euangelij nunquam susceperunt: sed quia susceperunt eius figuram in veteri lege, quam male interpretantes corrumpunt: ideo etiam d eorum infidelitas est grauius peccatum, quam infidelitas Gentilium, qui nullo modo fidem Euangelij susceperunt. Aliud quod in infidelitate consideratur, est corruptio eorum, quae ad fidem pertinent. Et secundum hoc cum in pluribus errent Gentiles quam Iudaei, & Iudaei quam haeretici, grauior est infidelitas Gentilium, quam Iudaeorum, & Iudaeorum quam haereticorum: nisi forte quorundam, puta, d Manichaeorum, qui etiam circa credibilia plus errant, quam Gentiles.

Harum tamen duarum grauitatum prima preponderat secundae, quantum ad rationem culpe, quia infidelitas habet rationem culpe (vt supra * dictum est) magis ex hoc, quod renititur fidei, quam ex hoc quod non habet ea, quae sunt fidei. Hoc enim videtur, vt dictum est, magis ad rationem penae pertinere. Vnde simpliciter loquendo infidelitas haereticorum est pessima.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS VII.

Utrum sit cum infidelibus publice disputandum.

E

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur, quod non sit cum infidelibus publice disputandum. Dicit enim Apostolus. 2. ad Timoth. 2. Noli verbis contendere: ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersionem audientium: sed disputatio publica cum infidelibus fieri non potest sine contentione verborum: ergo non est publice disputandum cum infidelibus.

¶ 2. Praet. Lex Martiani * Augustini per Canones, confirmata, sic dicit.

Secunda Secunda S. Thomae.

¶ Super Questionis decime Articuli septimum.

IN articulum septimum eiusdem questionis, duo occurrunt dubia. Alterum ex parte disputantium: alterum ex parte audientium.

Ex parte quidem disputantium, quia praeter legem allegatam in litera, quae habetur in lege, Nemo. C. De summa Trinitate post Beatum Thomam iura noua emanant prohibentia laicis sub poena excommunicationis.

In Codice lib. 1. tit. 4. Et de S. Tri. & fide Catho. l. nemo.

D 4 disputandum.

Art. preced.

D. 714.

D. 702.

* ar. 1. huius quaest.

¶ ar. 1. huius quaest.